

Vengrijos lietuvių bendruomenės pirmininkė Valdonė Sakalauskaitė-Mosdóczy: „Lietuviui puoseleėti tautinį identitetą svarbu visur ir visada“

Deimantė ŽUKAUSKIENĖ

Vengrija garsi savo unikalia kultūra, jaukais miesteliais, kuriuose, atrodo, paskęsta visa rutina ir kasdienybė. Vengrija – įvairialypė šalis, kurioje galima pamatyti ištisą centrinės Europos mozaiką, o šalies sostinė Budapeštas dažnai vadinamas tiesiog Dunojaus perlu. Šiandien vaikstant Klaipėdoje galima rasti Debreceno gatvę, o nuvykus būtent į šį Vengrijos miestą – Klaipėdos gatvę. Daugiau pakeliavę po šalį, įvairiose jos vietovėse galime atrasti ir lietuviškų koplytstulpių, tačiau tai ne vieninteliai Lietuvos ir Vengrijos saitai.

Vengrijos santykiai su Lietuva siekia dar vidurinius amžius, kai XIV a. antroje pusėje Vengrija ir Lietuva susisaistė dinastiniais ryšiais. 1386 m. Lietuvos didysis kunigaikštis Jogaila vedė Vengrijos ir Lenkijos karaliaus Liudviko I Didžiojo dukterį Jadvygą^[1]. XX a. pradžioje Lietuvai atkūrus valstybę jai Vengrijoje atstovavo Berlyne rezidavę pasiuntiniai Vaclovas Sidzikauskas, Jurgis Šaulys, Kazys Škirpa. Iki Antrojo pasaulinio karo Vengrijoje gyveno vos keli lietuviai. Daugiau lietuvių į Vengriją gyventi atvyko jau sovietmečiu, šie tautiečiai aktyviai rėmė Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės siekius, buvo įsijungę į ne vieną akciją, dalyvavo protestuose prieš sovietų okupaciją, tačiau tuomet lietuvių bendruomenės jie dar nekūrė. XX a. antroje pusėje atvykę lietuviai studijavo

Vengrijos aukštosiose mokyklose, kiti atvykę lietuviai įsidarbina specialistais Vengrijos įmonėse, dalis jų, susipažinę su vengrų tautybės vyru ar moterimi, sukūrė mišrias šeimas ir pasiliko čia gyventi. *Meilės tremtiniai* – taip Vengrijoje gyvenančius tautiečius kadais pavadino poetas Marcelijus Martinaitis. Dabar Vengrijoje nuolat gyvena daugiau nei pusšimtis lietuvių šeimų, taip pat į bendruomenės gyvenimą bent trumpam įsilieja ir Vengrijoje studijuojantys lietuviai, ambasados Vengrijoje darbuotojai bei jų šeimų nariai. Vengrijoje domimasi tiek Lietuva, tiek lietuvių kalba. Šiais metais minimas lietuvių kalbos dėstyto Budapešto Lorando Etvešo universitete 30-ies metų jubiliejus, ta proga surengtos konferencija „Trys dešimtmečiai lituanistikos Lorando Etvešo universitete: tradicijos ir perspektyvos“ ir kelios akademinėi bei plačiajai visuomenei skirtos Vilniaus universiteto lektorių paskaitos. Taip pat yra ir vengrų – Lietuvos mylėtojų: „Tai – profesorius Endre Bojtáras, parašęs daug knygų apie Lietuvą bei sudaręs lietuvių – vengrų kalbų žodyną, Istvánas Kuzmányis, sudaręs ir išleidęs turistinius vadovus po Vilnių ir Lietuvą vengrų kalba“.[\[2\]](#)

2019 m. gruodžio 1 d., Vengrijos lietuviams susibūrus į Kalėdų šventę, bendruomenės pirmininke išrinkta Valdonė Sakalauskaitė-Mosdóczi. Per visą bendruomenės gyvavimo laikotarpį pirmininkais dar buvo Paulius Normantas, Vytautas Grinius, Diana Dumšaitytė-Balint, Sigitas Povilaitis, Vitalija Baranyai, Vaida Burinskienė. Publikuojame pokalbį su Valdone Sakalauskaitė-Mosdóczi, kuri papasakojo apie atskirus bendruomenės gyvavimo momentus, siekį suburti šalyje gyvenančius lietuvius, padėti jiems išlaikyti ryšius su Lietuva, garsinti Lietuvos vardą, jos kultūrą ir papročius.

Vengrijos lietuvių pirmininkė Valdonė Sakalauskaitė-Mosdóczi. Asmeninio archyvo notr.

Papasakokite šiek tiek apie save. Kaip atsidūrėte Vengrijoje? Kokia veikla čia užsiimate?

Vengrijoje gyvenu nuo 2017 metų gegužės mėnesio, atvykau į šalį su vyru, kuris yra Vengrijos pilietis, ir sūneliu. Kaip dauguma čia gyvenančių lietuvių esu meilės emigrantė. Nuo pat atvykimo dirbu tarptautinėje kompanijoje.

Papasakokite daugiau apie šalies unikalumą - firminus patiekalus, įdomiausias tradicijas, valstybines šventes.

Vengrija įsikūrusi centrinėje Europoje, nors net apie 50 proc. šalies teritorijos sudaro lygumos, atvykusius į šalį žavi dvi didžiausios šalies upės - Dunojus ir Tisa. Vengrija garsi didžiausiu gėlo vandens ežeru Europoje - Balatonu. Šis ežeras yra puiki vieta poilsiui, išvystytos pakrantės garsėja ir gydomaisiais centrais, mat teritorijoje daug gydomųjų šaltinių. Architektūros požiūriu Vengrija yra tikras lobis, turintis viską - nuo romėnų griuvėsių ir viduramžių pastatų iki barokinių bažnyčių, neoklasikinių pastatų, modernių SPA ir terminių baseinų.

Tradiciškai vengrai gamina remdamiesi giliomis prieskonių tradicijomis. Vengriški patiekalai neatsiejami nuo maltų raudonų paprikų, gausu čia ir svogūnų, pomidorų bei geltonų saldžiųjų paprikų. Svarbiausias vengrų virtuvės valgių

asortimentas - daržovių, mėsos ir miltinių patiekalų, gėlavandenių žuvų patiekalai. Vengrai labai mėgsta kiaulieną, jautieną ir avieną. Nacionaliniai patiekalai yra guliašas, žvejo sriuba (paprikinė žuvienė), langošas. Vengrai labai didžiuojasi savo vynais.

Vengrija, kaip ir daugelis Europos valstybių, švenčia šv. Kalėdas, Velykas. Vaikai kasmet laukia gruodžio 6-ąją apsilankančio Kalėdų Senio - Mikulašo, kuris geriems vaikučiams batuose palieka dovanėlių, mat Kalėdų išvakarėse juos lanko ne mums įprastas Kalėdų senelis, o angelas.

Taip pat neatsiejama žiemos šventė - Faršangas (Lietuvoje tuo metu švenčiamos Užgavėnės) kuomet vaikai puošiasi savo mylimų herojų kostiumais.

Įdomi ir Velykų tradicija, kuomet berniukai laisto mergaites vandeniu. Taip pat čia margučius ruošti įprasta mergaitėms, mat jos margučiais dalijasi su berniukais, dėkodamos už padeklamuotą trumpą eilėraštuką.

Viena didžiausių valstybinių švenčių Vengrijoje yra Rugsjūčio 20-oji -Valstybės įkūrimo diena. Įdomu tai, kad šios šventės kulminacija - didžiuliais fejerverkais kuriamas vizualus šou, kurio metu kasmet pasakojama vis kita Vengrijos istorijos dalis.

Kokio dydžio yra lietuvių bendruomenė, kiek narių turite? Ar čia gyvenantys lietuviai aktyviai dalyvauja bendruomenės organizuojamoje veikloje?

Lietuvių bendruomenė Vengrijoje jungia apie 60 čia nuolat gyvenančių lietuvių. Esame išsibarstę po visą šalies teritoriją, tačiau pagal galimybes noriai ir gausiai renkamės į bendruomenės bei Lietuvos ambasados Vengrijoje organizuojamas šventes bei susibūrimus.

Liepos 6-oji. Asmeninio archyvo nuotr.

Papasakokite skaitytojams trumpai apie lietuvių bendruomenę, kiek metų ji jau gyvuoja? Kokius renginius organizuojate? Kaip minite valstybines šventes? Gal esate iniciavę kokių projektų, susijusių su lietuviybės puoselėjimu?

1992 metais lietuvių bendruomenė buvo oficialiai užregistruota kaip visuomeninė Vengrijos Respublikos organizacija. Tačiau dar 1986 metais iniciatyvos suburti lietuvius į draugiją ėmėsi Vengrijoje gyvenantis žymus lietuvių fotografas, poetas ir keliautojas Paulius Normantas iš Nyredhazos (*Nyiregyhaza*) miesto ir Vespreno (*Veszprém*) mieste gyvenęs Vytautas Grinius. Pirmasis Vengrijos lietuvių suvažiavimas įvyko garsiojo vyno – Tokajaus mieste. Šio susitikimo metu Paulius Normantas buvo išrinktas pirmuoju lietuvių bendruomenės Vengrijoje pirmininku.

Kartu minime valstybinės šventes, didžiausi bendruomenės susibūrimai vyksta šv. Kalėdų bei Joninių progomis. Taip pat kasmet renkamos giedoti tautinės giesmės pačioje Budapešto širdyje prie paminklo Jogailai ir Jadvygai.

Kalėdinės dirbtuvės. Asmeninio archyvo nuotr.

Labai džiaugiamės Lietuvių bendruomenės Vengrijoje neformalia lituanistine mokyklėle „Vaikų klubas Vengrijoje“, kuri buvo įkurta siekiant skatinti lietuvių užsienyje šeimas su vaikais, besidominčius lietuvių, mokytis lietuvių kalbos, Lietuvos valstybės istorijos, kultūros, pažinti Lietuvos dabartį. 2019 metais, liepos mėnesį, suburtas vaikų klubas, o 2020 metų vasarį jis oficialiai įregistruotas Lietuvos švietimo ministerijos sistemoje. Klubo tikslas ugdyti bendruomeniškumą, sudaryti sąlygas saviraiškai, kalbėti lietuviškai, stiprinti ir puoselėti lietuvių, perduoti valstybinių švenčių minėjimo tradicijas. Lietuvių bendruomenės Vengrijoje neformalioje lituanistinėje mokyklėlėje mokomės žaisdami lietuvių liaudies žaidimus, įvairius stalo žaidimus, dainuodami, mindami mįsles, spręsdami galvosūkius, atliekame lietuviškas užduotėles, skaitome knygas, gaminame rankdarbius, vaidiname, šokame, minime valstybines šventes, savo veikla prisidedame prie bendruomenės renginių.

Kaip manote, ar lietuviui, gyvenančiam kitoje šalyje, svarbu puoselėti savo tautinį identitetą? Kaip asmeniškai Jūs puoselėjate tautiškumą, galbūt laikotės kažkokių tradicijų, kalbate lietuviškai, gaminame lietuviškus patiekalus ir pan.?

Manau, kad lietuviui puoselėti tautinį identitetą svarbu visur ir visada. Žinoma, lietuviui, gyvenančiam užsienyje, tautinio identiteto puoselėjimas tampa aktualesnis. Mūsų namuose kalbama trimis kalbomis: angliškai, vengriškai ir, žinoma, lietuviškai. Aš su penkiamečiu sūnumi kalbu tik lietuviškai. Tradiciškai

minime Lietuvai svarbias šventes, namuose gausu lietuviškų knygų, klausome lietuviško radijo, sekame naujienas Lietuvos televizijos internetinėje platformoje, taip pat neatsiejama namų dalis ir lietuviška trispalvė. Nacionalinių švenčių proga prie namų plevėsuoja ir trispalvė, ir istorinė Lietuvos vėliava. Kūčių metas mūsų namuose lietuviškas – 12 patiekalų vakarienė, kuriai tradiciškai ruošiamė tik daržovių bei žuvų patiekalus.

Joninės. Asmeninio archyvo nuotr.

Lietuvių bendruomenė po kelių metų... Kokie pagrindiniai bendruomenės planai, tikslai? Ar turite ateities viziją?

Pagrindinis mūsų bendruomenės tikslas yra išlaikyti tarpusavio ryšį gyvenant toli nuo savo krašto ir toliau puoselėti lietuviškumą.

Kaip dažnai, kai tai leidžia aplinkybės, aplankote Lietuvą? Ko labiausiai pasiilgstate iš Lietuvos?

Lietuvoje stengiamės apsilankyti bent kartą per metus, žinoma, pastarieji metai buvo išimtis, apsilankymus gerokai apribojo pandeminė situacija.

O aš labiausiai pasiilgstu lietuviško pajūrio ir tikros lietuviškos juodos duonos.

[1] *Vengrijos santykiai su Lietuva*, [interaktyvus], [žiūrėta 2021 m. lapkričio 6 d].

Prieiga per internetą: <

<https://www.vle.lt/straipsnis/vengrijos-santykiai-su-lietuva/>

[2] Diana Dumšaitytė-Bálint, Jurga Gailiūtė, *Vengrijos lietuvių bendruomenė. Lietuvė*, 2013, gegužės 11 d. [interaktyvus], [žiūrėta 2021 m. lapkričio 6 d].

Prieiga per internetą: <<https://lietuve.lt/vengrijos-lietuviu-bendruomene/>

Projektas „Pasaulio lietuviai ir Lietuva“

www.pasauliolietuvis.lt

Jei norėtumėte publikuoti straipsnį prašome nekeisti straipsnio pavadinimo, nurodyti informacijos šaltinį, autorių ir projekto pavadinimą.